

Снежана П. Перишић

Универзитет у Приштини – Косовска Митровица
Учитељски факултет у Призрену – Лепосавићу

УДК 821.163.41-4.09 Ристић Б.
DOI 10.46793/Uzdanica21.2.349P

Примљен: 1. март 2024.
Прихваћен: 22. март 2024.

ПРИЧЕ О ПРИЧАМА

(Бранко Ристић, *Приче о њричама Тиодора Росића*, Горњи Милановац, Прима, 2023, 145 стр.)

„То је приповедач који нам говори оно што нисмо знали или смо знали врло површно, то је писац од кога се постојано учи.”
(Бранко Ристић)

Књига есеја *Приче о њричама за децу Тиодора Росића* др Бранка Ристића расветљава прозни опус за децу Тиодора Росића, посвећен светлој средњовековној историји српског рода, али и лепотама народних легенди и предања. Збирка есеја настала је као плод дугогодишњег изучавања. У уводној речи аутор износи погледе на Росића као уметничку јединку која се пронашла у узвишеним етичким принципима, градећи поетику српске ауторске бајке на нов, историјски проткан начин. Збирку чини осам есеја, закључно са разговором аутора и писца и селективном библиографијом која донекле успева да прикаже стваралаштво Тиодора Росића.

Аутор студиозно изучава преовладавајуће тематско-мотивске одреднице у прози Тиодора Росића, тумачи хоризонталне и вертикалне просторе и временску топотемпоралну симбиозу кроз *Приче сџарој чаробњака*, бави се димензијом трагања у Росићевим *чистиим* уметничким бајкама, изучавајући филозофска питања и дилеме које пред нас постављају. У овим бајкама Ристић уочава мотиве из фолклора, док је њихова срж историја наше средњовековне државе. Вишеслојна симболика речи код Росића ствара снажну, јаку прозу. Приче се допуњују, али опет стоје саме за себе, носећи своју симболику и слику света. Легендардни период о коме Росић приповеда није заснован само на његовој личној вери, већ се односи и на истинитост Србије из прошлих времена, ону коју претвара у причу за будуће нараштаје. Читалац такву причу не преиспитује, већ је оберучке прихвата, верујући Росићу.

Аутор есеја, Ристић, указује да је то због тога што писац у овом тренутку постаје просветитељ, уверивши читаоце у свето Српско Тројство.

„Простор и време у прози за децу Тиодора Росића” представљају другу тему ове збирке. У овом есеју Ристић дефинише простор и време, анализирајући појмове у уводној причи из књиге *Приче сјајарој чаробњака* која носи назив „Небеске столице” и одређујући простор као духовно богат, указује на читање прозе која је у ствари хришћанска литература, јер писац простор старе Рашке, земљу светих краљева, доживљава као рај на земљи. Надаље се у *Причама сјајарој чаробњака* уочава комплекс религиозних техника. Време у Росићевој прози Ристић пак одређује као трајни круг, који из хармоније прелази у хаос и обратно. Овакво представљање времена карактеристично је за народна веровања у Срба, у којима се смењују дан и ноћ, живот и смрт.

Филозофија у бајкама Тиодора Росића, према запажањима Бранка Ристића, актуелизује се кроз присуство Творца у свим текстовима. Кроз Творца, као главни мотив стварања, Росић налази широк пут стваралачког трагања у коме преко етичких вредности представља мудрост живота. У поменутом есеју аутор даје врло значајан закључак: истиче да се бајка Тиодора Росића може „сматрати прелазом према интелектуално-психолошкој литерарној расправи, јер његове бајке представљају најчистији вид бајке као интелектуалне белетристике, створене као резултат филозофије, историје и уметности” (Ристић 2023: 39).

Надаље, митолошким и фолклористичким идејама у прози Тиодора Росића аутор приступа кроз транспозиције митолошких представа које представљају оквире за градњу митолошких сцена, а уједно и новину у стварању српских ауторских бајки. Проза Тиодора Росића носи у себи митолошку представу света, која под покрићем уметничког, кроз његов језик, улази у фолклорно и ту остаје трајно, не би ли градила нове погледе, културне ставове и виђења.

Осим митолошких, аутор се бави анализом хришћанских мотива у бајци-роману *Бисерни ѓраг* Тиодора Росића користећи се мешовитом техником интерпретативних метода, проучавајући механизам митолошког означавања и хришћанског предсказања времена, осветљавајући Росићеве мисли на досад невиђени начин. Велико интересовање за мистично, подсвесно и не-свакидашње демонско у другој половини двадесетог века на пољу стварања за децу однеговало је нови манир писања огледан у поетици дијаболизма, у чему аутор види значајну улогу Росићевих прича представљених у књигама *Бисерни ѓраг*, *Долина јорјована*, *Господар седам брејова* и *Злајина ѓора*, не-сумњиво указујући на значај сна у књижевности уопште, са нагласком на сан у писању Тиодора Росића.

Бајковита историја нашег народа пре светородне династије изучавана је у есеју „Роман-бајка *Злајина ѓора* – бајковита историја преднемањићких Срба”, у коме др Бранко Ристић утврђује текст романа као вишезначан и

вишеслојан – девет степени духовног сагледавања и три степена посвећења, док се нежно и суптилно задржавање на митолошким и фолклорним елементима са опште тачке гледишта реалистичне представе људског живота уочава у сагледавању транспозицијских митолошких представа у прози за децу Тиодора Росића.

У „Причи о мудрому Петру у простору и времену” аутор указује на вишедимензионалност ових прича и на историјску категорију самих простора у које Росић смешта своје јунаке. Уочавамо да аутор у текстовима-причама препознаје јасну семантичку и естетску структуру и јасну и прецизну дефинисаност од стране писца, што указује на студиозни преглед прозног стварања Тиодора Росића, освеженим и аутентичним приступом.

У последњем есеју, не мање значајном, аутор указује да Росић на невакидашње и неконвенционалне начине, параболом и скривеном поруком, користећи се митом, указује на свеопшту кризу морала и друштва, што овој публикацији даје облик свестраног приступа књижевном стваралаштву, како са књижевнокритичког тако и са антрополошког аспекта.

Др Бранко Ристић причу о причама за децу затвара разговором са писцем („Из душе народа”), у коме писац говори о подстрецима за стварање, родној долини српске историје и својим путевима књижевности и просветног рада. На крају књиге представљена је селективна библиографија Тиодора Росића, која указује на импозантан стваралачки опус писца. Публикације су груписане на књиге за одрасле, књиге за децу, преведене књиге, радове у часописима и публикацијама, приређене књиге и антологије и интервјуе у публикацијама. На крају библиографије, у делу под називом „Радови о књигама за децу Тиодора Росића”, представљени су радови и записи проучавалаца књижевности и методике наставе који су се бавили овим писцем.

Публикација *Приче о причама за децу Тиодора Росића* представља озбиљан методолошки и књижевнокритички приступ прозном стварању Тиодора Росића. Др Бранко Ристић на аутентичан и самосвојан начин коментарише чудесан свет српске историје приказан кроз перо Тиодора Росића, коментарише митолошке представе, хришћанске мотиве и тематско-мотивске одреднице, пружајући читаоцу поглед на Росићеву прозу за децу. Публикација представља својеврстан допринос изучавању модерне српске бајке и фантастичне приче, што је одређује као вредан допринос српском есејистичком изучавању књижевности за децу, те као такву препоручује научницима, наставницима, студентима филолошких и учитељских факултета, као и осталим читаоцима.